

Läsnyckel

Kungen och hans tre döttrar Återberättad av Mats Rehnman

De historier som vi hörde när vi var barn var oftast folksagor. De berättelser som våra föräldrar och deras föräldrar hörde när de var barn har förts vidare från generation till generation. Folksagor kan användas för att hjälpa barn att utveckla sin läsförmåga, studera andra kulturer, utveckla positiva karaktärsdrag och upptäcka en kärlek till berättande.

Vår serie al-Hakawati visar inte bara olika delar av världens kulturer, och berättandet är inte det enda man bör lägga märke till, utan böckerna presenterar också två språk för barnen på ett sätt som vi brukar kalla för lättläst. I varje bok förekommer det två språk: svenska och arabiska. I böckerna finns också gott om goda värderingar och förebilder.

Flerspråkiga böcker är underbara verktyg när det gäller att bygga en bro mellan olika språk – lärarna får en möjlighet att utbilda barnen i skolspråket samtidigt som de stimulerar barnets uppskattning för hemspråket.

Forskningen fortsätter att visa att undervisning i hemspråket utgör en mycket viktig del i att främja barnens akademiska förmågor. Så föräldrar som engagerar sig i sina barns hemspråk i form av diskussioner, att läsa högt för dem och pratar hemspråket i vardagen, hjälper sina barn att klara sig bättre i skolan, även om skolspråket inte är detsamma som hemspråket.

Aktiviteter att jobba med

Här är förslag på några aktiviteter man kan använda i skolan eller hemma.

Aktiviteterna inkluderar läsning, skrivning, kartritning, kartläsning, mätning och tidsuppfattning. Aktiviteterna är inte tänkta att användas i någon särskild ordning. Välj ut det som intresserar dig.

- Lärare och elever kan diskutera:

Vad vet du om folksagor? Vad brukar de handla om? Hur brukar berättelsen börja och sluta? Hur vet man att det är en folksaga?

- Läraren förklarar för eleverna att folksagor är berättelser som inte har skrivits ner, utan har förts vidare under hundratals år genom muntlig tradition. Innan det fanns radio och TV brukade man sitta tillsammans på kvällarna och lyssna på någon som berättade. Det vore bra om din skola eller ditt bibliotek kunde boka in en professionell berättare.

- I klassrummet kan ni träna på att återberätta folksagor. När ni känner er säkra kan grupper på tre eller fyra elever ta sina berättelser till andra klasser och ha en liten berättarstund. Om äldre elever skickas till de lägre klasserna kan läraren be de yngre eleverna att tacka berättarna genom att rita teckningar som är inspirerade av berättelserna.

- Varje gång ni läser eller hör en folksaga kan ni utse en grupp som ska göra en affisch kring en karaktär ur berättelsen. Skriv karaktärens namn på affischen, rita av karaktären och skriv beskrivande ord på pappersremsor som sedan limmas fast på affischen. Till exempel: prinsessan (hungrig, nyfiken, trött, oförsämd, blond ...) kungen (arg, gammal, snäll ...)

- Gör folksagekits. Samla ihop olika föremål som finns med i berättelsen och lägg dem i en låda. När ni har hört berättelsen till slut tar ni fram lådan för att motivera eleverna att börja prata om sagan. Låt någon elev välja något ur lådan. Be sedan eleven att förklara

hur föremålen passar in i berättelsen (kungatron, prinsessklänning, diamant, balklänning, påse med salt ...)

- Ni kan göra kartor som visar geografin i en viss folksaga. Läraren spottar ur sig idéer på platser att sätta på kartan. Eleverna ritar och klipper ut bitarna. Lägg ut bitarna på ett större papper tills hela gruppen är överens om hur det ska se ut. Limma fast bitarna. Rita och måla miljöer. Detta kan göras i mindre grupper där varje grupp håller på med olika kartor.
- Gör en "Vem sa det?"-bok som är full med citat från de olika karaktärerna. Välj ut välkända citat från berättelser som ni har läst. Skriv ner ett citat på ett mindre papper och limma sedan fast det i boken. På nästa sida kan eleverna rita en bild av vem som talade.
- Med utgångspunkt från en folksaga kan ni tala om till exempel traditionella kläder, mat, bröllopsceremonier, möbler och normer.
- Sätt upp en världskarta och märk ut de länder som folksagorna ni har läst kommer ifrån. Läs sedan en lokal folksaga och jämför den med boken.
- Bjud in en gäst för att läsa eller berätta folksagor för eleverna. Det måste inte vara någon professionell berättare, det kan gå bra med rektorn, bibliotekarien, någon förälder, lärare eller annan personal på skolan.
- Gör en temadag med en berättarfestival. Det främsta målet med en sådan festival är att hjälpa eleverna att känna sig trygga när det gäller att tala inför publik och uppmuntra till ett positivt och uppmärksamt lyssnande så att publiken hela tiden stödjer den som berättar.
- Dela in eleverna i par och låt dem förbereda sig på att presentera delar av berättelsen (7–10 minuter) först för varandra och sedan inför en större grupp. Till slut kan man berätta hela sagan för hela klassen.
- Ni kan diskutera varför man har berättat folksagor i alla tider. Kan vi lära oss något av

de gamla sagorna?

CD:n låter läsaren lyssna på berättelsen på svenska och arabiska.

*

Hegas arbetsmaterial kallar vi Läsnycklar – med fokus på samtal och bearbetning. Vi vill att böckerna ska räcka länge och att läsaren ska aktiveras på olika sätt och på olika plan. Ibland fokuserar Läsnyckeln mest på innehållet, ibland mer på genren, språket eller formen, det beror på vilken titel det gäller.

Välj ut frågor och uppgifter utefter vad som passar din klass/barngrupp. Jobbar du med yngre barn får förstås skriv-uppgifter förvandlas till något annat. Uppgifterna kan användas individuellt eller gemensamt i t ex boksamtal. Antingen jobbar ni med dem under läsningens gång, eller efteråt. Svaren på de flesta frågorna finns i texten – det finns inget facit i den här Läsnyckeln.

Mycket läsnöje!